

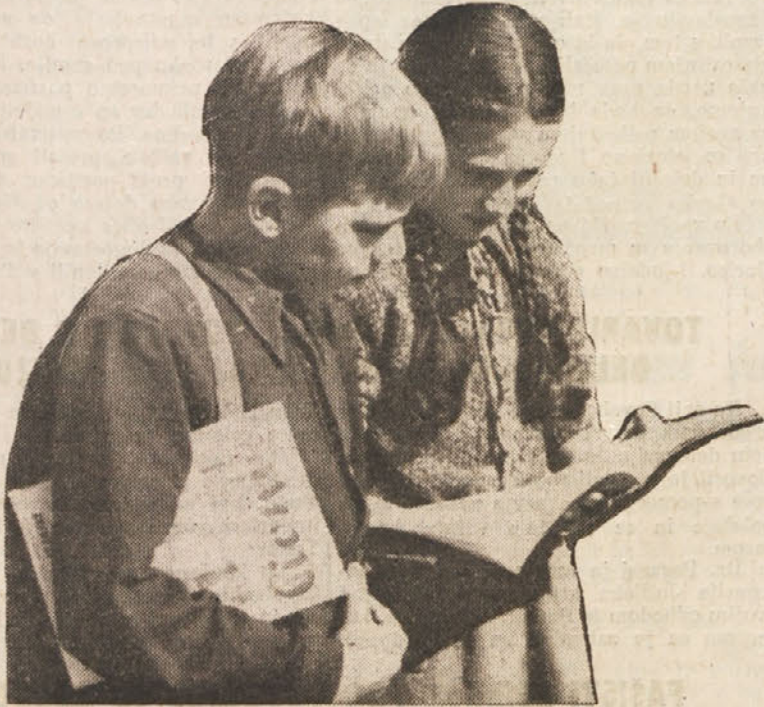
PRIMORSKA BORBA

Leto II. — Št. 41.

Ajdovščina, 19. oktobra 1946.

Cena 4.— lire

Teden posvečen naši knjigi

Naše ljudstvo bo posvetilo ves teden svojega plodonskega dela, svojih naporov, žuljev, znoja, svojih lastnih knjigi. Ta preprosta ugotovitev, preprosta, kakor so preprosti naši ljudje, pa nosi v sebi nezlomljivo utrip zdrave ustvarjalne kulture naših delovnih množic.

Brez dvoma to ni slučaj, da je prav primorsko ljudstvo sklenilo posvetiti cel teden dni vsega svojega dela in vse svoje pozornosti naši knjigi, ni slučaj zato, ker je v svojem nečloveškem trpljenju primorski človek najbolj globoko prodril v bistro svetlobo, kateri je dal pred osvetlovanje, bodilni smernice najbolj brezvestni, krvavi, nasilni in kruti fašizem.

Kako to? Odrzan od svoje narodne celote je bil primorski človek dejansko izpostavljen nevarnosti uničenja, zato pa je stopil v neizprosni uporen, nepopustljiv samoobrambni boj ne samo proti najbrutalnejšemu nasprotniku fašizma, ampak proti vsemu, kar se je fašizmu klanjalo ali celo udinjalo. V tej trdi, neenaki borbi je rasla zavest primorskega človeka in z zavestjo je raslo tudi spoznanje veličine njegovega boja.

In v istem času, ko je fašizem utiral pol svoji dvatisočletni kulturi z najbolj nezastidanim terorjem, je na Primorskem ljudstvo spoznavalo, da je bistro kulture v ustvarjalnem boju človeka za obliko in vsebino življenja. In to spoznanje je dovedlo tako daleč, da nosi s ponosom naša domovinska vojna petal ne samo teritorialne osvoboditve, ampak tudi osvoboditve mrčne, gnile, uživaške kulture, ki je rasla po taktu neokusnega, brez zvoka donečega fašizma, ki je rasla izven kroga obloka delovnih množic. Ob tem se človek ne hote spomni trditve Ilije Ehrenburga, ki pravi, da se kultura ustvarja s solzami, znojem in krojo. Kakšna silna primera z našo domovinsko vojno, v kateri so ljudje potrjevali besedo Ehrenburga.

Jasno je potem tudi to, da danes zahteva naš narod, da ne najde v knjigi samo besed v svojem jeziku, ampak da v tej knjigi najde tudi samega sebe, da iz te knjige diha njegovo trud, njegovo znoj, njegova žrtvovana kri, njegova čustva, njegovo hrepenenje, njegove bolečine in boji, njegova nezlomljiva vera v človeško srečo, za katero se tako požrtvovalno bori, njegovi kriki groze ali radosti pred odkrito resnico. Kratkotrajno, ljudstvo, ki si je zavestno oblikovalo svojo kulturo, ne bo dovolilo, da bi pod krinko njegovega jezika pronikala v knjige stara, puhla, nežitljenska kultura, ki je rasla izven obloka življenja sto in stotisoč delovnih množic, kultura, ki se je končno udinjala fašizmu in mu pela hvalnice v istem času, ko je poživiljeni fašizem na grmadah uničeval vsa tista dela, v katerih je delovno ljudstvo našlo svoj obraz.

Nehote se človek spomni zgodovinskega dela slovenskega naroda, to je Slovenskega zbornika. Ali ni na prvi strani v tej knjigi jasno pokazano to, kar je naše ljudstvo v času borbe spoznalo? Na prvi strani je slika, ki predstavlja ponosnega, neuklonljivega borca iz naše domovinske vojne, ob njem pa fašistično zver, ki ga veže k drevesu, da ga ubijejo. In pod to sliko kratek napis: Upor se je začel. Da, v tej knjigi vidi naš človek samega sebe. Jasni pogled upornega mladeniča, to je tista silna moč, s katero so se pognali jugoslovanski narodi v boj, v katerem so tako sijajno zmagali, ki obenem kaže, da je prvi trenutek domovinske vojne naše ljudstvo vedelo, da se ustvarja kultura s solzami, z znojem in krojo.

In takih knjig ima naše ljudstvo danes ogromno in vse so tako njegove, kakor malokatera dosedaj.

Zato ponosno posvečta naše ljudstvo en teden svoji knjigi.

Ta teden je posvečen ne samo sto in stotinam naših novih knjig, ne samo silni kulturni ustvarjalnosti slovenskega naroda, ampak je ta teden posvečen spominu vseh tistih sto, desetisočev poštenih primorskih mater in očetov, ki so skrivaj učili iz naših knjig svojo mladino, učili ne samo materinega jezika, ampak tudi učili, kako se je treba boriti in žrtvovati za pravo obliko in vsebino življenja. Ta teden pa je posvečen tudi spominu vseh tistih slovenskih knjig, ki so jih fašistične zveri požgale misleč, da je s tem mogoče slovenskemu narodu iztrgati srce iz prsi, misleč, da mu je s tem možno vzeti njegovo silo in njegovo moč. Poleg vsega tega pa bo teden za našo knjigo obenem najbolj ogorčen klic primorskega ljudstva, klic obtožbe proti zločinom novih fašističnih zveri v Trstu in Gorici, kjer spet gore naše knjige, kjer spet zapirajo naše šole, kjer spet požigajo naše knjigarnice. V tem klicu mora biti oporožilo vsemu svetu, oporožilo, ki naj pove, da so si včerajšnji, današnji in jutrišnji fašizem vsi enaki, mrzli, zlobni, zločinski in da svet ne sme podcenjevati zločinov, ki jih vrše fašisti v coni A, ker bi to pomenilo novo nevarnost, da najbolj brezosebni brutalni fašizem začne spet dajati ton kulturi, ton, ki pomeni nasilje, umor in požig.

S takimi mislimi se pripravljajo primorsko ljudstvo na teden, posvečen svoji knjigi. S takimi mislimi dobesedno z eno roko gradi in obnavlja domove, tovarne, ceste, železnice, z drugo pa sega po svoji knjigi, kakor je v času samega krvavega boja z eno roko držal puško, z drugo pa je segal po svoji knjigi.

S pomočjo „glasovalnega stroja“ vsiljuje imperializem diktat demokratičnim državam, kar je v nasprotju s cilji mirovne konference

S pomočjo »glasovalnega stroja« vsiljuje imperializem diktat demokratičnim državam, kar je v nasprotju s cilji mirovne konference.

Na plenarni seji so zaključili splošno razpravljanje o določbah mirovne pogodbe z Italijo. Predno je prišlo do glasovanja, je govoril vodja sovjetske delegacije Molotov. Poglejmo v glavnih potezih, kaj je povedal prisotnim diplomatom in vsemu svetu, ki nestropno pričakuje izida konference, ki naj bi zaključila težak položaj Evrope in razjasnila od hude vojne pooblašeno nebo.

Vojna se je končala. Zmago nad fašizmom smo dosegli za ceno ogromnih žrtv in prav zato narodi hočejo vedeti, kakšni bodo plodovi skupne zmagave. Mnogo milijonov ljudi, ki so preživeli te strahote zadnje vojne, ki si želijo miru in varnosti, z veliko pozornostjo zasledujejo dogodeke v Parizu. Na vsak način je treba ugoditi skupni koristi narodov, ki zahtevajo trajen mir. Demokratičen mir, ki ne sme pustiti napadalce nekažnovane, bo ustvaril in razvijal prijateljske odnose med narodi.

MIR MORA BITI NAPERJEN PROTI FAŠIZMU, DA SE IZKORENINI FAŠIZEM IN NJEGOVE OBLIKE

Pogoji miru ne smejo biti ponižujoči in ne smejo Italijo gospodarsko zaslužiti. Ta mir naj se ustvari s sodelovanjem vseh narodov sveta, ki imajo možnost spremljati delo konference. Delo mirovne konference nadzira ves svet.

Kot predstavnik Rusije je Molotov izjavil, da vojna odškodnina, ki jo bo plačala Italija Sovjetski zvezi, krije le majhen del škode, ki so jo povzročile italijanske fašistične čete. Čeprav je potrebno toliko naporov, sovjetska delegacija ni obupala in misli, da bo pravica kljub temu zmagala, za graditev demokratičnega miru se ne smejo štediti napor.

Znano je, da zahteva Jugoslavija Trst zase kot glavno pristanišče in glavno mesto Julijske krajine. Sovjetska zveza je priznala zgodovinsko upravičenost Jugoslavije, ker je tako edino pravično.

PRISEL BO ČAS, KO BODO TO PRIZNALI TUDI DRUGI,

med njimi celo italijanski demokrati sami. Svet ministrov je po dolgem razpravljanju odločil, da Trst ne bo pripadl niti Jugoslaviji, niti Italiji, temveč da postane mednarodno ozemlje pod zaščito varnostnega sveta Združenih narodov. Nastalo je silno važno vprašanje, kako se bo to ozemlje vladalo, kakšen bo njegov statut.

ANGLIJA, AMERIKA IN FRANCIJA PREDLOŽILE NAČRT STATUTA, KI NI DEMOKRATICEN

Po drugi strani pa sta sovjetska in jugoslovanska delegacija predložili demokratičen načrt tržaškega statuta. Sovjetska delegacija je večkrat opozarjala in dokazovala, da angleški in ameriški načrt odvzema prebivalstvu Trsta osnovne pravice in vsa oblast daje guvernerju.

Končno je bil sprejet popravljen francoski načrt, ki je le malo spremenjen angleški in ameriški, ki prinaša prebivalstvu krivico.

Od demokratičnih načel pri upravi Trsta ni ostalo skoraj ničesar, kar pomeni

NADOBLAST GUVERNERJA, LJUDSTVO JE BREZPRAVNO.

Vse to ni v skladu s sklepi, ki so jih sprejeli zunanji ministri štirih vele-sil, to ni demokratično, posebno če se temu dodamo, da bodo ostale na ozemlju Trsta tuje okupacijske čete. To pomeni, da Trst ni mednarodno svobodno ozemlje, temveč polsvojažna dežela pod kontrolo angloameriških čet.

Sovjetska delegacija se ne strinja s takim predlogom in poziva konferenco, naj skrbno in z največjo pozornostjo pregleda tržaški statut in predloge, ki jih je o tem podala Jugoslavija.

ZA POLOŽAJ, KAKRSEN JE SEDAJ V TRSTU SO ODGOVORNE ZASEDBENE OBLASTI,

ki se niso sporazumele s prebivalstvom. Prav zaradi tega napetega položaja se morajo tuje čete umakniti čimprej iz Trsta in se vzpostaviti demokratičen režim.

Se ena stvar je zelo važna.

Slovenska napredna knjiga je doživljanje in izpovedovanje z mukami priborjene resnice, ki nas oblikuje v ljudi.

KAJ SE DOGAJA V PARIZU

ITALIJA SE MORA OBVEZATI, DA NE BO DOPUSTILA FAŠISTIČNIH ORGANIZACIJ,

ker grozi nevarnost, da se namesto starega pojavi v Italiji nov fašizem. V raznih pokrajinah se oživljajo otajne fašistične organizacije, fašisti se pred sodišči oproščajo, nastopajo odkrito, širijo fašistično propagando in literaturo, celo v radiu se pojavlja njihov strup.

Med vojno so zavezniki večkrat izjavili, da je njihov cilj izkoreninjenje fašizma. Če torej hočemo doseči mir, ki naj bo trajen, moramo sprejeti sklep proti fašističnim organizacijam, da se fašizem zatne in okrepijo demokratične sile v Italiji.

Tu in tam se sliši, da sta na konferenci na eni strani slovanska skupina in na drugi strani zapadna. To diši po starem, ko je bil Vzhod politično zadržan, česar pa sedaj ni mogoče trditi, če primerjamo mlado slovansko demokracijo z zapadnimi demokracijami. Razumljivo je, da si mlade slovanske republike pomagajo med seboj, posebno če druge države ne upoštevajo njihovih narodnih zahtev. Prej v zgodovini so jim čisto delali krivice.

MLADE SLOVANSKE REPUBLIKE BI RADE VPOSTAVILE PRIJATELJSTVO NE SAMO MED SEBOJ, TEMVEČ Z VSEMI DEMOKRATIČNIMI DRŽAVAMI VSEMI DEMOKRATIČNIMI DRŽAVAMI

Se vedno poskušajo takozvane stare demokracije, da bi osamile mlade slovanske države zato, ker ne želijo sprejemati tujih navodil.

To je dobro znano SZ, ki je šla po dolgi poti svoje samostojnega razvoja ter se je na svojih lastnih izkušnjah prepričala o pravilnosti modrih besed Lenina, genija velike socialistične revolucije, o tem, da je ljudstvo, ki je vzelo v svoje roke usodo svoje države, nepremagljivo.

V vseh primerih, ko govorijo zastopniki bratske Sovjetske zveze lahko

hitro spoznajo, da ni nikakega zavijanja, nikakih laži, niti hinavstva, temveč jasno povedo, kje je pravica, čemu jo nekateri skrivajo. Ves svet se lahko prepriča kdo brani demokratične pravice vseh narodov sveta in kdo hoče ustvariti trajen in trden mir.

Sef sovjetske delegacije Molotov je tudi obsodil to, da na konferenci nekateri skušajo deliti narode na zapadno in slovansko skupino, to je škodljivo, vendar nekatere države, ki so zastopane na konferenci, tega nočejo razumeti.

Sporazum je mogoč, če bodo vsi težili za ustvaritvijo demokratičnega mira.

ČE BODO NEKATERE DRŽAVE VSI-LJEVALE SVOJO VOLJO DRUGIM, se ne bo doseglo nič dobrega.

ZATO SOVJETSKA DELEGACIJA POZIVA VSE DRUGE K ISKRENEMU SODELOVANJU.

Na plenarni seji so glasovali o meji med Italijo in Jugoslavijo, o meji svobodnega ozemlja Trsta in o tržaškem statutu.

ANGLOAMERIŠKA VEČINA GLASUJE ZA FAŠIZEM

Prešlo se je na glasovanje posameznih členov pogodbe. Končni rezultati so pokazali, da je angloameriška imperialistična skupina gluha in slepa za vse upravičene zahteve Jugoslavije in ostalih demokratičnih držav. Znova so s pomočjo »glasovalnega stroja« odklonili poslednjo možnost sporazuma. Ponovno je bila sprejeta »francoska črta«. Za jugoslovanski predlog meje so glasovali: Jugoslavija, Bela Rusija, Poljska, Češkoslovaška in Ukrajina. (Abesinija in Belgija nista glasovali.) »Francoska črta« je bila sprejeta s 14 glasovi angloameriškega imperialističnega bloka.

Z glasovalno pomočjo so angloamerikanci in njihovi hlapci vsilili člen o zaščiti osnovnih človeških pravicah, ki stremi za tem, da omogoči tujim

BREZVESTNEŽEM, KI SO Z BREZOBZIRNIM PREGLASOVANJEM STORILI ZLOČIN NAD NAJBOLJ JUNAŠKIM, DEMOKRATIČNIM LJUDSTVOM

